

Távcsőkészítés

Új amatőr észlelőhely Debrecen mellett: a Kis Göncöl Csillagda

Én is ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyik a 70-es évek elején az akkoriban szenzációszámba menő űrkutató és csillagászati eredmények, és a felejthetetlen Kulin György – a mi örök Gyurka bácsink – hatására egy életre eljegyezte magát a csillagos éggel, annak megismerésével. Szintén többen vagyunk úgy, hogy évtizedes kihagyás után – amikor azért „hamu alatt ott izzott a parázs” –, néhány éve új inspirációkkal és lelkesedéssel újrakezdjük a csillagászokdást.

Amikor 2002-ben megvásároltam új műszeremet, amely két évtizede többszöri ne-kifutás ellenére is darabokban heverő, soha el nem készült nagy távcsővem helyett volt hivatott végre ablakot nyitni az égbolt felé, még nem sejtettem, hogy egy olyan ösvényen indultam el, amin nehéz megállni félúton. Először a 150/750-es Newtonnal újra felfedeztem az égboltot, és elkezdtem első bemutatásaimat, aztán rájöttem, több-re vágyom: jó lenne még több, még halványabb objektumot felkeresni, és ezeket a szépségeket meg is kellene örökíteni. A következő állomás egy 20 cm-es Schmidt-Cassegrain-távcső vásárlása, és a képrögzítés első lépéseinek megtétele (kompakt dig-itális gép, webkamera) volt, miközben készítettem egy észlelési listát („Válogatott égi szépségek”), és aktívan bekapcsolódtam a debreceni Magnitúdó Csillagászati Egyesület munkájába (www.macsed.ngo.hu – a fenti lista erről a honlapról is elérhe-tő). Az egyesülettel tett kirándulásaink során volt szerencsém betekinteni az ország különböző tájain élő amatőrök távcsővébe (pl.: Dán András, Kereszty Zsolt, Szendrői Gábor, Horváth Tibor, Braskó Sándor) és több bemutató csillagdat (pl. Budapest, Kiskunhalas, Szombathely, Baja, Gyula, Miskolc) is meglátogattunk. Így nem volt nehéz ráébrednem, hogy a további fejlődéshez állandó észlelőhelyre van szükség.

Két célt tűztem ki: egyrészt minden erőmmel segíteni az új debreceni bemu-tató csillagda létrehozását (ezt természetesen egyesületünk tagjaival közösen), másrészt meg kellene építeni saját házi csillagvizsgálómat. Az elsónél igen nagy fába vágtuk a fejszénket – ez idáig csak a csillagda műszerére tudtuk összeszedni a pénzt. A második viszont a vártnál is gyorsabban sikerült, s a szeptemberi kez-dés után 2004 november végén megvolt

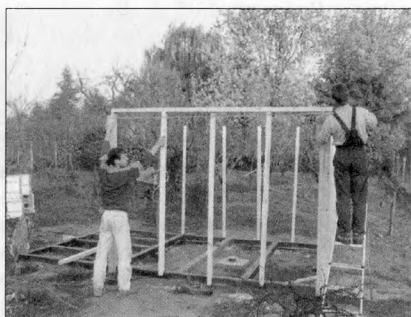
Kész az alapozás –
még az észlelőhelyiség nélkül

az „első fény” csillagdám – most már állandó helyre felállított – MEADE LX-90-es távcsövében (amit azóta ideiglenesen a tervezett városi csillagda Fornax 51 + Celestron 11 + Sky Watcher 80 ED-APO konfigurációja váltott fel).

No de ne szaladjunk ennyire előre. A csillagdaépítés kezdőlökését, mint másoknál is, a hosszas kitelepülés, cipekedés, beállítás után gyorsan beboruló egek miatti frusztrációk és Braskó Sándor barátom Androméda Csillagvizsgálója (brasko.csillagaszat.hu) csábító látványának együttes élménye adta. Utóbbihoz a többi hazai magán-csillagvizsgáló (pl.: Ladányi Tamás Castor csillagdája: ladanyi.csillagaszat.hu) és az interneten tett kirándulások (Amateur Observatories Homepage: nineplanets.org/obs/obslist.html) további inspirációkkal adtak újabb „lökéseket” és számos jó ötletet.

A helyszín semmiképpen sem lehetett az erősen fényszennyezett Debrecen, s természetesen kínálkozott szüleim bocskaikerti házának nagy és kellően sötét kertje, Debrecentől jó negyedórányi autózásra (csak egy további adalék, hogyan függenek össze a dolgok: a fényszennyezés miatti elkeseredésem vezetett arra, hogy részt vegyek az első magyarországi fényszennyezésről szóló konferencia megszervezésében).

Mivel pénztárcám nem volt túlzottan vastag, a legolcsóbb és ugyanakkor legcélravezetőbb megoldást kezdtem keresni, amit egy általunk (mármost a Horváth Imre asztalos mesterrel – aki kiváló munkát végzett) közösen kiagyalt megoldásban találtunk meg. Az alapkonceptió pofonegyszerű: a már bevált letolható tetejű csillagdát kell úgy egyszerűsíteni, hogy a költségesebb megoldások helyett az olcsóbb lehetőségekkel élünk. Így elhagytuk a drága beton alapozást (helyette akáccölöpöket ástunk le, ezekre került a ház faszervezete), a falakat pedig a legolcsóbb megoldással, kültéri OSB lappal (melyet homlokzati festékekkel védünk az időjárás viszontagságaitól) oldottuk meg. Szintén egyszerű és nagyon jól működő megoldás a tető letolását lehetővé tevő, la-

Készül a ház kerete (látható az oszlop elkülönült alapja)

A tető is helyére kerül

A kész épület nyitott tetővel derült égre vár

posvas pályán gördülő 4 db műanyag henger. Van azért „luxusmegoldás” is, ilyen az utolsó pillanatban az épülő 3x3 m-es házhoz illesztett 3x1,5 m-es dupla falú, hőszigetelt észlelőhelyiség, melyből melyből a falba illesztett ablakon át nyomon követhető a távcső működése, és „belső hálózattal”, számítógépen keresztül gyakorlatilag minden funkció (go-to, fókuszálás, fotózás). Ez utóbbi helyiség a csillagda által nyújtott komfortot tovább fokozza, hiszen farkasordító hidegben is órákat lehet észleléssel tölteni „fagy-sérülés” és megfázás nélkül, mivel egy pár ezer forintos fűtőventilátor néhány perc alatt kellemesen befűti.

Még egy apróság: a csillagdához természetesen építési engedély, és ehhez tervek is kellettek, melyeket Rácz Zoltán, csillagászat iránt érdeklődő építész barátom ingyen elkészített. Szintén sokat segítettek amatőr társaim is: Asztalos Gyula, és a szomszédos Hajdúhadházon élő Hadházi Csaba.

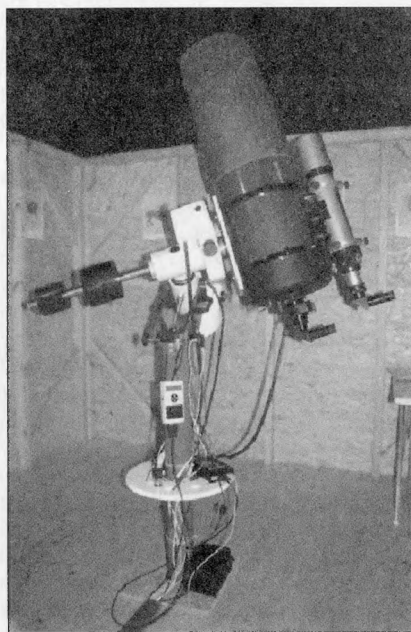
A csillagda jelenlegi felszereléséből az előbb már említett főműszer mellett a képkalkotást elősegítő eszközöket – Meade LPI webkamera, Meade DSI-pro CCD-kamera, Canon EOS 300D fényképezőgép – emelném ki.

A csillagda észlelési programja a Hold, bolygó és mély-ég fotózás mellett vizuális észlelésre is kiterjed. Eredményeimet a Meteoroknak küldöm be, illetve honlapomon teszem közzé (ursaminor.uw.hu), s többek között itt tekinthetők meg az építés fázisai is.

Az első év tapasztalatai alapján teljes meggyőződéssel állíthatom, hogy a csillagda léte igazi „nagy ugrást” jelent egy észlelő amatőr életében, és sokat segít abban, hogy még szorosabbra fűzzük bensőséges viszonyunkat a csillagos éggel.

A csillagda belseje, háttérben az észlelőhelyiség

A MACSED Celestron-11-ese átmenetileg a csillagdában kapott helyet

GYARMATHY ISTVÁN